

GOSPODINJA IN MATI

LETO 1944

16. FEBRUARJA

ST. 7

VZGOJA

Vzgojni cilji

(Nadaljevanje.)

2. Duševne kreposti.

Duša je oni del človeka, ki je frajen, neminljiv in nas že na tem svetu povezuje z onostranstvom, kjer je naš pravi, bodoči dom. Sicer je ne vidimo in ne čutimo s telesnimi čuti, vendar se nam daje ob gotovih trenutkih jasno spoznati, zlasti kadar globoko zbrani molimo ali premišljujemo o božjih skrivnostih.

Kjer dva gospodarita v istem gospodarstvu, se čisto zgodi, da si eden prizadeva nadvladati drugega. Tako si tudi telo skuša pridobiti nadoblast, če človek neče, da mu gospodari duša. Prav zato, ker je večna duša v primeru z minljivim telesom neskončno več vredna, bi ji morali prepustiti gospodarstvo tudi nad telesom. Vest je tisti neprestani klicar ali glasnik duše, ki nas vabi, da smo ji pokorni. A pomočniki naše vesti so duševne kreposti, ki pomagajo človeku, da se vzdrži na pravem potu.

Često govorimo o dobrem ali slabem značaju nekega človeka. Slab značaj ima tisti, ki se ravna predvsem po svojih trenutnih, telesnih koristih, ki streže svojim telesnim poželenjem in strastem. Navadno so to trmoglavci, puhloglavci ljudje, ki imajo močne komolce, s katerimi brezobzirno odrinejo vsakega, ki jim je na potu do njihovih zemskih ciljev.

Dober značaj pa ima človek, ki se prepusti vodstvu duše, ki verno prisluhne svoji vesti, ki je pravičen in trden v svojih sklepih, a tudi popustljiv, če spozna svojo zmožnost, skratka tisti, ki ima več duševnih odlik ali kreposti.

Kreposti se dajo otroku prav tako privzgojiti, kakor mu privzgojimo ostale navade. Eden je bolj dovzeten zanje, drugi manj. Treba je torej večje ali manjše potrpežljivosti, da dosežemo zaželen uspeh. Če mu vsak dan dajemo telesne hrane in ga niti enega dne ne pustimo brez nje, tedaj mu prav tako vztrajno dajajmo tudi duševne hrane, to je vadimo ga neutrudno v duševnih krepostih.

Katere kreposti je predvsem potrebno privzgojiti otroku? Mnogo jih je, ki jih na

tem mestu niti ne moremo vseh naštetih, vendar bomo vsaj nekatere opisali.

Poštenost. Če rečemo, da je nek človek pošten, tedaj razumemo to tako, da dotični ne živi na škodo drugih, da se preživlja s poštenim delom, da nikomur ne jemlje časti, ne z jezikom ne z dejanjem, da ne goljufa, da spoštuje tujo lastnino in tako dalje. Pri otrocih pride posebno v poštev spoštovanje do tuje lastnine. Včasih pride otrok domov in prinese stvari, ki jih je bodisi našel, bodisi pol hote pol nehotе izmaknil tovarišu v šoli. Kaj morajo storiti starši? Otroku naj takoj vrne predmet lastniku, če ga pa ne pozna, ker ga je našel na cesti, naj da to staršem, da poizvedujejo po lastniku in mu po možnosti vrnejo. Včasih najde otrok majhen denar, bodisi par centesimov ali liro, za kar se ne splača iskati lastnika, če je bil denar najden na cesti. Neka mati je naučila otroka, da je v takem primeru dal vedno denar revežu, češ zgubljen denar brez lastnika je le Bogu na razpolago, po Bogu pa tistim, ki ga prav nič nimajo.

Tudi doma si otroci kaj radi prisvoje lastnino svojih mlajših bratov ali sester, zlasti kakšne igrače, knjige, peresa, peresnike in druge take drobnarije, za katere bi človek dejal, da ni vredno prepirati se zaradi njih. Vendar leži prav v takih majhnih prestopkih kal bodoče nepoštenosti. Kar imajo otroci skupnega, to naj sporazumno tudi skupno uporabljajo, kar pa je lastnina posredinca, to morajo brezpogojno spoštovati. Žal so dandanes starši le preveč brezvestni v tem oziru. Če otrok prinese s tuje njive sedaj košarico krompirja, drugič spet zeljato glavo ali par koruznih storžev, ga še pohvalijo, namesto da bi ga kaznovali. Take na sebi majhne nepoštenosti netijo v človeku čimdalje večji pohlep po tuji lastnini.

Prav tako je z »rabutanjem« sadja. Otrokom se zdi nekakšna predprava, da kra-dejo sadje in celo javnosti se to že ne zdi več krivica. Pomislimo samo na predmestja, kjer imajo revni ljudje majhne vrtičke, kjer z velikimi stroški in še večjo ljubeznijo privzgoje par sadnih dreves. Pa ti pride par otrok in v eni sami četrt uri uničijo večleten trud. Prav iz izkušnje vem, kako so

pri sosedu obrali jablano in pri tem polomili veje in pokvarili plot, da je bilo dvajsetkrat več škode, kakor so bila tista jabolka vredna. Ko jih je sosedova hči drugič zalotila, se ji v svoji predrznosti niti umakniti niso hoteli, češ, kar nam ti ne daš, si imamo pravico sami vzeti.

Res, sadje je za otroka silna skušnjava. In morda je prav v tem najlepša prilika, da ga naučimo poštenja. Tudi enega samega sadu si ne bi smel prilastiti brez vednosti lastnika, razen seveda, če pade sad čez

mejo ali na cesto, kjer ni več lastnikov svet.

Prav tako kot spoštovanja tuje lastnine je treba otroka naučiti, da spoštuje dobro ime svojega bližnjega. Kjer odrasli ne bodo opravičevali svojih sosedov in znancev, se ni bati, da bi se tega otroci naučili. Koliko se danes nepotrebnega govori. Kako krađejo ljudje čast in poštenje svojim bližnjim! Koliko pahljivosti je treba staršem, da vsaj pri otrocih preprečijo in iz njih vzgoje zares poštene ljudi.

PERUTNINA

Priprava valilnih jajc

(Dalje.)

Koklja.

Poznamo naravno in umetno kokljo. Pri večjih perutninarskih farmah uporabljajo zelo veliko umetno kokljo. Za naše kmečke razmere pride največ v poštev naravna koklja. Vedno vzamemo žival, ki je mirnega značaja, čista, brez uši in pršice.

Dobro je, da večim kokljam naenkrat nasadimo, ker s tem odpravimo valenje za celo leto. Z valenjem in vzrejo piščancev imamo mnogo dela. Če večim kokljam naenkrat nasadimo, je to delo z eno potjo opravljeno.

Ker pa kokoši spomladi redno nesejo, si lahko izberemo druge valilke. Zelo dobra valilka je pura, katera sedi s tako vztrajnostjo, da ji lahko po vrsti nasadimo dvado trikrat. Puro lahko vsak čas prisilimo k valenju. Za kokljo si jemljemo pure v starosti od 2-4 let. Puro prisilimo k valenju na ta način, da jo posadimo na gnezdo in poveznemo čez njo košaro ali zaboj. Prvi dan ne dobi nič hrane. V treh dneh začne navadno dobro sedeti, nakar ji podložimo jajca, na katerih prav vztrajno sedi.

Koklja mora biti predvsem zdrava, je ne sme nadlegovati mrčes, zato gnezdo potresemo s prahom proti mrčesom. Iz previdnosti vzamemo vedno raje starejšo kokoš za kokljo, ker je mnogo bolj zanesljiva kakor mlada, katera navadno kmalu prične nesti in pusti piščance same. Vedno vzamemo žival, ki je po naravi mirnega značaja. Plašljive ptice so slabe valilke. Posebno pazno polagamo na čistočo koklje. Uši in pršice so zelo velikokrat vzrok, da koklja zapusti gnezdo.

Gnezdo napravimo na skritem, zračnem, bolj temnem prostoru, kjer je popoln mir, da koklja nemoteno sedi. Gnezdo napravimo v zabojih ali košarah na tleh in sicer 40 cm v kvadrat. Na dnu košare denemo par kosov opeke, nanjo položimo nekaj kosov travne ruše z zelenjem navzgor.

To daje za valenje potrebno vlago. Vrh ruše denemo nekaj suhe praproti, ki naj preganja mrčes. Nato pride šele pravo gnezdo, za katero uporabljamo čisto, kratko slamo ali čisto seno. V vsako gnezdo dajemo po velikosti koklje 12-14 ali 15 jajc, puri podložimo okoli 25 jajc. Če je več kokelj, jih moramo ločiti, da se med seboj ne sovražijo. Gnezda predstavljati ni dobro. Ponekod je navada, da polagajo koklji v kot gnezda skodelico z zrnjem ter posodico z vodo. To je zelo slaba razvada, zato tega ne smemo delati. Koklja mora sama iz gnezda, da se očisti, naje in se jajca prezračijo. Med valenjem dobi koklja drobno zrnje, za spremenbo nekaj zelene krme. Pitna voda mora biti vsaki dan sveža. Kokljam nudimo priliko, da se v prahu dobro okopljejo.

Ravnanje med valenjem. Ako koklja sama ne zapuša gnezda, jo moramo sami vsako jutro vzeti iz njega. To delamo zelo previdno, da je ne preplašimo. Z obema rokama jo primemo pod perutnicami, prste raztegnemo po prsih in trebuhu, nato jo rahlo dvignemo. Ta previdnost je potrebna, ker ima koklja jajca pod perutnicami in na nogah, zato moramo paziti, da jih ne pretresemo ali celo pobijemo. Kokljo denemo na prosto, kjer smo ji pripravili zrnje in vodo. Pustimo jo četrto do pol ure zunaj, da se naje, napije, očisti in tudi v prahu skoplje. Če stopi koklja v rosno travo, se tega ne bojmo. Malo vlage, katero prinese nazaj v gnezdo, jajcem samo koristi. Medtem ko je koklja na prostem, pregledamo gnezdo. Morebitno nesnaženo odstranimo. Če so jajca onesnažena, jih zberemo s suho krpo. Nikdar jih ne smemo pomivati ali mokro brisati, ker s tem bi zamašili v jajčni lupini majhne luknjice, skozi katere plod diha. Nekateri se boje, da bi se jajca prehladila, če ostanejo brez koklje. Tega se ne bojte. Vsakodnevno hlajenje jajc je celo potrebno. V valilnem stroju se jajca vsak dan zračijo, eč je prav hudo mraz in to pri zgodnjem valenju, pokrijemo jajca narahlo z volneno krpo, dokler je koklja zunaj.

Kokljo vzamemo iz gnezda vedno ob določenem času. Seveda še bolj pravilno in naravno je, če gre žival sama iz gnezda. Na to je treba paziti, da v tem času, ko gre koklja iz gnezda pregledamo jajca in pa gnezdo.

Zelo priporočljivo je, da jajca šesti ali sedmi dan valenja pregledamo, da odstranimo ona jajca, ki so neoplojena. S tem dosežemo več koristi. Neoplojena jajca, ki so bila 6 dni pod kokljo, so še popolnoma dobra in v kuhinji uporabljiva. Če bi ostala pod kokljo do konca valenja, vsebina se gnije in lahko okuži ostala jajca oziroma piščance. Končno pa lahko na ta način prihranimo kakšno kokljo. Če imamo istočasno nasajenih pet kokelj in najdemo pod vsako po dve neoplojeni jajci, potem lahko eno kokljo odstranimo in niena jajca razdelimo med ostale koklje. Kokljo, ki je ostala brez jajc, lahko posodimo sosedu ali jo odvadimo kokanja, da čez nekaj dni prične nesti.

Šesti dan valenja je postal plod v jajcu že tako velik, da lahko s primernimi pripravami skozi lupino opazimo temno liso, medtem ko je neoplojeno jajce popolnoma prosojno kakor sveže, od katerega se razlikuje le v tem, da se je nekoliko posušilo in je zato zračni prostor večji. Za pregledovanje jajc si izrežemo iz kosa lepenke odprtino v obliki jajca, samo da je malo manjša. Podamo se v temen prostor in počakamo, da se oko privadi temi. Od vseh strani zastirto luč pa zakrijemo na prednji strani s pripravljeno lepenko. Skozi izrezano odprtino pregledujemo vsako jajce posebej. Prav izvrstno se pregledujejo jajca z električno žarnico.

Včasih se koklja valenja naveliča in jo popiha iz gnezda. Zaradi tega se še ni treba bati, da so jajca zanič. Če niso bila več kot četrta do pol ure brez koklje, jih še lahko rešimo, če hitro oskrbimo drugo kokljo.

Vso valilno dobo, ki traja redno 20, 21, včasih 22 dni, ravnamo s kokljo dan za dnem isto, kakor sem omenila. Tako kakor naravno kokljo oskrbujemo med valenjem tudi puro. Z oskrbo prenehamo šele dvajseti dan. Ko prično piščanci v jajcu čivkati, koklja to sliši, postane nemirna in zaskrbljena ter noče zapustiti gnezda. V tem času je najbolje, da pustimo genздо in kokljo popolnoma pri miru. Nekateri imajo o tem čudne pojme in domnevajo, da piščance koklja osvobodi s svojim kljunom. Drugi mislijo, da jih moramo mi osvoboditi. Pomni mo prav dobro: ne eno in ne drugo ni pravilno. Pri tem ni potrebna nobena pomoč, vsak piščanec se sam osvobodi. Vsa piščeta se redko izvalijo istočasno, velikokrat je vmes precejšen presledek — in sicer en dan ali pol dneva. Medtem se prvi piščanci že dobro opomorejo in silijo iz gnezda. Lahko se zgodi, da koklja s prvimi piščanci zapusti gnezdo ter pusti zakasnele svoji usodi. Zato je priporočljivo, da koklji vza-

memo prve piščance ko so se pod njo posušili in jih spravimo v kako košaro v perje na toplem mestu. Koklja naj ostane na gnezdu, dokler se še ostala jajca ne zvalijo. S piščanci odstranimo vse prazne jajčne lupine.

Dogaja se tudi, da ostane na koncu nekaj nezvaljenih jajc, pa ne vemo, če bi še čakali na izvalitev. V tem primeru preiščemo jajca, ali je v njih živo pišče. To storimo na preprost način. V primerno posodo denemo 40° toplo vodo in počakamo, da se voda umiri, nato položimo v vodo neizvaljena jajca. Jajca, katera imajo še živa piščeta, se sunkovito gibljejo na vodi, mrtvo jajce stoji mirno na vodi. Živa jajca denemo nazaj pod kokljo, mrtva jajca pa zavržemo. Pri preiskavi jajc med valenjem je treba velike previdnosti in znanja, sicer je bolje, da jih pustimo pri miru.

Med valenjem ima koklja zvišano toploto 40° C. Ta toplota je tudi v jajcih. Iz te vročine pride piščanec še ves moker na hladen zrak, kateremu se mora šele počasi privaditi. Zato je treba prve dni piščancem preskrbeti precej toplote, da se polagoma privadijo na mrzel svet. Posebno je treba paziti na primerno toploto pri zgodaj zvaljenih piščancih.

Z ostankom beljaka, ki ga piščanec pri- nese s seboj, ima toliko hrane, da lahko z njo živi dva dni. Zato komaj izvaljeni piščanci ne rabi jo prav nobene hrane, ampak jim ta celo škoduje, ker se natrpajo in pokvarijo nežna prebavila. Torej pomni: izvaljeni piščanci ne potrebujejo 1—2 dni nikake hrane, pač pa, kar sem že prej omenila, mnogo toplote.

Nasveti za dom

Beljak lahko z lahkoto ločimo od rumenjaka, če jajce prevrtamo na obeh koncih s iglo. Beljak odteče, rumenjak pa ostane v lupini, kjer se zdrži več dni svež.

Jabolka lažje olupimo, če jih za par sekund položimo v vrelo vodo in pristavimo k ognju, nato pa jih takoj denemo v mrzlo vodo. Olupek odstranimo potem s takšno lahkoto, kot pri kuhanem krompirju.

Citrone in pomaranče povaljamo parkrat po mizi pod lahkim pritiskom z roko, pa bomo iztisnili iz njih sok lažje in v večji množini.

Medene kljčke in druge predmete iz medu nam ne bo treba tako pogosto snažiti, če jih prevlečemo s svetlim lakom; tako ostanejo dalj časa svetli.

Nogavice je treba pogostokrat prati. Zaradi izhlapevanja kože postane tkanina trda in se zato mnogo lažje trga. Ko jih pa operemo, postanejo spet prožne in bolj trpežne.

Prvi zobki...

Prišel je čas, ki se ga mlade matere tako boje, čas, ko naš mali začne dobivati zobke, ko postane nemiren in siten. Neprestano stika z malimi prstki po ustih in včasih se celo zgodi, da ne mara niti jesti.

Malček dobiva zobke in mlada mati, ki prvikrat opazuje ta naravni pojav, je vsa vznemirjena in se boji, da bi otroček le ne dobil krčev. Sosea je pripovedovala celo o vročici in o kašlju, ki grozita detetu, ko dobiva prve zobke. V resnici pa je to popolnoma naraven pojav, ki se ga materam ni treba bati. Res v tej dobi otroček bolj pogostokrat joka ter ima nekoliko zabrekle čeljusti, ki so včasih celo nekoliko vroče. To pa nima prav nikake zveze z vročico. Krčev, kašlja in vročice, ki bi bili nujno zvezani z rastjo zob, sploh ni. Zato naj bodo mlade matere kar mirne. Pri zdravih otrocih preide doba, ko dobivajo zobe, popolnoma mirno brez vsakih težav. Nekega dne opazimo prvi zobček ali celo dva, nato pa gre vse v redu naprej.

»Toda dobro se spominjam, da je Peter imel vročino, ko je dobil prve zobke,« mi je ugovarjala neka znanka. Že mogoče, toda ta vročina ni bila v zvezi z zobki. Prav gotovo se je Peterček tedaj nekoliko prehladil. Včasih se zgodi, da želodčke ni v redu, včasih pride kaka druga neprijetnost, toda z zobki vse te bolečine nimajo nič opraviti.

Otročki dobivajo zobe od šestega meseca do tretjega leta. Torej bi se morali ves ta čas mučiti z »zobnimi« boleznimi. Pri zdravih otrocih pa se to nikdar ne zgodi. Saj bi bilo tudi popolnoma protinaravno, ker je rast zob čisto biološki pojav. Strah mlade matere pred dobo, ko bo njen miljenček dobival zobke, je popolnoma neutemeljen.

Brez dvoma je dete v tej dobi nemirno in pogostokrat joka. Mati pa ga nikakor ne sme razvajati s tem, da bi ga vedno nosila okrog in ga neprestano jemala iz posteljice. Otrok si to takoj zapomni in mirni dojenček se v hipu spremeni v tirana, ki muči vso družino. Brez skrbi lahko pustimo dojenčka, naj kriči kolikor hoče.

Ker se dojenčku v dobi, ko dobiva zobke, navadno izloča slina v večji množini, je prav, da ima stalno privezan prtček, ki ga je treba večkrat premenjati, da ostane tako spodnje oblačilce suho in se dete ne prehladi. Mokra srajčka ali jopica je mnogokrat vzrok, da dete kašlja, nikakor pa ne zobki.

Zdaj ni več navada, da bi dajali otroku koreninico, ki naj bi jo grizel, ko dobiva zobke. Zobje ne potrebujejo nobene umetne

pomoči, saj pridejo kar sami na dan. Na vsak način pa ni prav, da mati ali kdo drugi bruska detetu po ustih in išče nove zobke. Nikakor ni potrebno, da celo škodljivo je, če detetu izpiramo usteca z vodo. Tudi zobna ščetka naj prvo leto še počiva. Pretirana skrbnost more le škodovati.

Drži se ravno, otrok moj!

Kolikokrat smo v otroških letih godrnjali, ko nam je mati vedno znova ponavljala: »Drži se ravno, saj si že ves grbast!« Za hip smo se zavedli in se zravnali, a kmalu smo zopet zlezli na kup.

Je mar tako važno, da smo vedno zravnani? Niti predstavljati si ne moremo, kako zelo vpliva drža na razvoj celega otrokovega organizma. Upognjena ramena ovirajo prosto dihanje, konice pljuč se ne izrabijo dovolj in zahirajo.

Zaradi neprestane krive drže se prav lahko skrivi hrbtenica, ki je pozneje ni mogoče več naravnati. Le če že od vsega početka pazimo, da se otrok pravilno drži, bo njegovo telo zdravo in krepko.

»Odkar hodi moj otrok v šolo, se drži krivo in grbasto,« tako večkrat tožijo starši. Ker morajo po več ur mirno sedeti in se sklanjati pri pisanju, zato je toliko večja skušnjava, da se tudi ob drugih prilikah drže sključeno, ker se jim to zdi bolj udobno. Tudi pri hoji je tako. Kako neprijetno jim je, če jim kdo neprestano zabičuje: Hodi ravno! Nikar se ne drži tako sključeno! A vendar je to tako zelo potrebno. Prav zato pa je tudi v šolah tako zelo potrebna telovadba, posebno proste vaje.

Nemalokrat se otrokom skrivi hrbtenica, če obtežujejo mišice samo enostransko. — Otroci, ki nosijo knjige vedno le v eni roki, se zaradi tega drže krivo in posledica tega je, da se hrbtenica za vedno skrivi. Zato je zelo važno, da starši ne dovolijo otrokom nositi prežgodaj ročnih torbic za knjige, ampak da uporabljajo kolikor mogoče dolgo nahrbtnice torbice ali nahrbtnike, s katerimi sta obe rameni enako obteženi.

»Moj otrok raste nenavadno hitro in se zato tako sključeno drži,« večkrat izjavljajo starši v opravičilo. A prav pri otrocih, ki hitro rastejo, je treba še prav posebno paziti na pravilno držo. Bolečine, ki jih otroci včasih čutijo in ki se smatrajo kot revmatske, izvirajo iz nepravilne drže in izginejo, kakor hitro se ta popravi.

»Drži se ravno!« ni nikak poziv sitnih staršev, ampak nujna potreba, ki je skrbni starši nikdar ne smejo pozabiti ali zanamiti,